

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સુનીલ કુમાર

વિરુદ્ધ

રાજ્ય સરકાર. દિલ્લી એનસીટી

ઓક્ટોબર ૧૫, ૨૦૦૩

[માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દોરાયસ્વામી રાજુ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અરિજીત પાસાયત]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦-કલમ ૩૦૨ અને ૩૪-ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨-કલમ ૧૩૪-હત્યા-એકમાત્ર નજરે જોનાર સાક્ષીની જુબાનીના આધારે દોષિત ઠેરવવો, જો તે સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય હોય અને શંકાસ્પદ ન હોય તો તે

માન્ય છે-હકીકતો પર, જુબાની સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય અને સત્ય છે-દોષિત ઠેરવવાની કલમ સી અને સજાને સમર્થન-કલમ ૨૭-શસ્ત્ર અધિનિયમ, ૧૯૫૯.મૃતકની નજીકમાં રહેતા એક હીજડા સાથે મુલાકાતની શરતો હતી.તેના પિતાની સલાહ પર, મૃતકએ હીજડા પાસે જવાનું બંધ કરી દીધું અને તેનાથી હીજડો નારાજ થઈ ગયો.અપીલકર્તા નંબર ૨, જે પણ હીજડાની મુલાકાત લઈ રહ્યો છે, તેણે મૃતકને હીજડા સાથેના તેના સંબંધને ફરી શરૂ કરવાની ધમકી આપી હતી અને મૃતકને તેની સાથે લઈ જવા માંગતો હતો.જો કે, તેના ભાઈ પીડબ્લ્યુપની સલાહ પર, મૃતક અપીલકર્તાની સાથે નહોતો.બીજા દિવસે, પીડબ્લ્યુપને મૃતક હીજડાના ઘરે મળી આવ્યો.મૃતક અપીલકર્તાઓ સાથે કેટલીક દલીલો માં રોકાયેલો હતો.જ્યારે પીડબ્લ્યુપએ તેના મૃત ભાઈને ઘરે પાછા ફરવાનું કહ્યું, ત્યારે હીજડાએ પીડબ્લ્યુપને કહ્યું કે તેને ટૂંક સમયમાં પાછા મોકલી દેવામાં આવશે.જ્યારે પીડબ્લ્યુ પ તેના ઘર તરફ પાછા આવવાનું શરૂ કર્યું, ત્યારે તેણે મૃતકનો અવાજ સાંભળ્યો અને મૃતકને અપીલકર્તાઓ દ્વારા પીછો કરવામાં આવતા હીજડાના ઘરમાંથી ભાગતો જોયો.અપીલકર્તા નંબર ૧એ મૃતકને પકડી લીધો અને અપીલકર્તા નંબર ૨એ છરી વડે હુમલો કર્યો.મૃતક.પીડબ્લ્યુ પ દ્વારા અવાજ ઉઠાવતા પીડબ્લ્યુ ૩ અને અન્ય કેટલાક લોકો સ્થળ પર પહોંચ્યા હતા.બન્ને અરજદારો ભાગી ગયા હતા.પીડબ્લ્યુ ૩ અને પીડબ્લ્યુ ૫ મૃતકને હોસ્પિટલમાં લઈ ગયા જ્યાં તેને મૃત લાવવામાં આવ્યો હોવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.પી.ડબ્લ્યુ.૩ ફરી ગયેલો..ટ્રાયલ કોર્ટ બંને

અપીલકર્તાઓને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચી શકાય તેવા ગુના માટે દોષિત ઠેરવ્યા હતા અને તેમને આજીવન કેદ અને રૂ.૨૦૦૦/-નો દંડ કર્યો. અપીલકર્તા નંબર ૨ ને શસ્ત્ર અધિનિયમ, ૧૯૫૯ ની કલમ ૨૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને તેને ત્રણ વર્ષ માટે આર. આઈ. અને રૂ. ૧૦૦૦ નો દંડ કરવામાં આવેલ. હાઈકોર્ટે અરજદારોની અરજીઓ ફગાવી દીધી હતી.આ અદાલતમાં અપીલમાં, અપીલકર્તાઓએ દલીલ કરી હતી કે એકમાત્ર નજરે જોનાર સાક્ષી પીડબ્લ્યુપના આધારે અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવવા એ સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય નથી; અને મૃતક સાથે અપીલકર્તાઓની દુશ્મનાવટના તત્વને રજૂ કરવા માટે ઘણા સુધારા કરવામાં આવ્યા હતા.

અરજીઓ ફગાવી દેતા કોર્ટે

ઠેરવ્યું કે :૧.૧એક જ સાક્ષીની એકમાત્ર જુબાની પર વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવામાં કોઈ કાનૂની અવરોધ નથી.પરંતુ, જો જુબાની અંગે શંકા હોય, તો અદાલતો સમર્થન માટે આગ્રહ રાખશે.સાક્ષીઓની જુબાની પર કાર્યવાહી કરવાની જવાબદારી કોર્ટની છે.તે સંખ્યા, જથ્થો નથી, પરંતુ ગુણવત્તા છે જે સામગ્રી છે.સમયને માન આપતો સિદ્ધાંત એ છે કે પુરાવાને તોલવું જોઈએ અને ગણાશે નહીં.આ સિદ્ધાંત પર ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૯૭૨ ની કલમ ૧૩૪ ની

ઈમારત ઊભી છે.કસોટી એ છે કે શું પુરાવા પાસે સત્યની વીંટી છે, તે સચોટ, વિશ્વસનીય અને યોગ્ય છે..[૭૭૩-સી-ડી]

વાદિવેલુ થેવર વિ. મદ્રાસ રાજ્ય, **AIR (૧૯૫૭) SC ૬૧૪**; જગદીશ પ્રસાદ અને અન્યો ઓઆરએસ. વી.મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય, **AIR (૧૯૯૪) SC ૧૨૫૧** પર આધાર રાખ્યો હતો.

૧.રદ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા પીડબ્લ્યુપના પુરાવાઓનું ખૂબ કાળજી અને સાવધાની સાથે વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છેકહેવાતા સુધારાઓ, કોઈ પણ રીતે, કેસના નવા પાસાને રજૂ કરતા નથી.દરેક અવગણના એ વિરોધાભાસ નથી.નાની વિગતો, જે પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં દર્શાવવામાં આવી નથી, તે પછીથી અદાલતમાં વિસ્તૃત કરવામાં આવે છે.આ એ ટીકાને યોગ્ય ઠેરવતું નથી કે મૂળ રૂપે રજૂ કરાયેલ કેસને બીજા દ્વારા બદલવા માટે છોડી દેવામાં આવ્યો છે.P.W.પના પુરાવા સ્પષ્ટ, સચોટ અને ભરોસાપાત્ર હોવાનું જણાય છે.આ સાક્ષીની જુબાનીની અવગણના કરવા માટે નોંધપાત્ર કંઈપણ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું નથી.તેમ છતાં પીડબ્લ્યુ ૩ એ તેનું સંસ્કરણ બદલ્યું, તેમ છતાં તેના પુરાવા સંપૂર્ણપણે ભૂંસી નાખવામાં આવતા નથી.તેનો જે ભાગ વિશ્વસનીય છે તેની નોંધ લઈ શકાય છે.આ સાક્ષીએ અલગ નિવેદન આપ્યું હોવા છતાં તેનો પુરાવો કેટલીક પુષ્ટિ પૂરી પાડે છે, જો કે માત્ર પી. ડબલ્યુ. ૫ નો પુરાવો આરોપી

વ્યક્તિઓના અપરાધને સુધારવા માટે પૂરતો હતો.માત્ર એ હકીકતને કારણે કે કેટલીક નાની ભૂલો હતી, જે સ્વાભાવિક છે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે અદાલતમાં તપાસ ઘટનાના વર્ષો પછી થઈ હતી, પુરાવા શંકાસ્પદ બનતા નથી.જરૂરી રીતે કોઈ પણ ગાણિતિક રીતે ચોક્કસ અને ચોક્કસ પ્રજનન ન હોઈ શકે.જે જોવાની જરૂર છે તે એ છે કે એ કોર્ટમાં રજૂ કરાયેલ સંસ્કરણ તપાસ દરમિયાન જે કહેવામાં આવ્યું હતું તેના જેવું જ હતું કે કેમ.જ્યારે અતિશયોક્તિઓ મૂળભૂત રીતે કેસની પ્રકૃતિને બદલે છે, ત્યારે જ કોર્ટે એ વિચારવું પડે છે કે સાક્ષી સત્ય બોલી રહ્યો હતો કે નહીં.ટ્રાયલ કોર્ટ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવ્યું છે તેમ, પી. ડબલ્યુ. પ નો પુરાવો સાચો પુરાવો હતો.તેમણે મૃતક પર થયેલા હુમલાનું સચિત્ર વર્ણન કર્યું છે.અપીલકર્તા નંબર ૨એ મૃતકના વ્યક્તિ પર ઘણા પ્રહારો કર્યા હતા જ્યારે અપીલકર્તા નંબર ૧એ હુમલાખોરને મદદ કરવા માટે તેને પકડી લીધો હતો.આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૪ સ્પષ્ટપણે આકર્ષક છે.ct.આ એવો કેસ નથી કે જ્યાં પી. ડબલ્યુ. પ ના પુરાવાની અવગણના કરવા માટે નોંધપાત્ર કંઈપણ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું હોય.[૭૭૩-ઈ-એચ, ૭૭૪-એ-બી]

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

ફોજદારી અપીલ નંબર ૨૬૩/૨૦૦૩.

સી. આર. એલ. માં દિલ્હી હાઈકોર્ટના ૧૫.૫.૨૦૦૨ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી. એ. ના. ૨૨૨/૨૦૦૦.

સાથે

સીઆરએલ. એ. ના. ૨૬૬/૨૦૦૩.

યુ. આર. લલિત, અંભોજ કુમાર સિંઘાએ Crl.A માં અપીલકર્તા માટે. નંબર ૨૬૬/૨૦૦૩.

Crl.A માં અપીલકર્તા માટે ડૉ. માયા રાવ માટે સુદામા ઓઝા.

સામાવાળા માટે ડી. એસ. મહરા માટે ટી. એ. ખાન.

આ ચુકાદો અરિજીત પાસાયત, ન્યાયમૂર્તિ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

આ બંને અપીલ દિલ્હી હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદા સામે નિર્દેશિત કરવામાં આવી છે, જેણે અપીલકર્તાઓ દ્વારા સંયુક્ત રીતે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ફગાવી દીધી હતી. અપીલકર્તાઓ-ધરમવીર અને સુનીલ કુમારને ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી.') ની કલમ ૩૪ સાથે વાંચીને કલમ ૩૦૨ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષી ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. આરોપી-અપીલકર્તા ધરમવીરને આર્મ્સ એક્ટ, ૧૮૫૯ (ટૂંકમાં 'આર્મ્સ એક્ટ') ની કલમ ૨૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો

હતો.દરેકને આજીવન કેદ અને રૂ. ૨૦૦૦/- ડિફોલ્ટ શરત સાથે.ધરમવીરને આર્મ્સ એક્ટની કલમ ૨૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે અલગથી ત્રણ વર્ષ માટે આર. આઈ. ભોગવવાની સજા અને રૂ. ૧૦૦૦/- મૂળભૂત શરતો સાથે.

તેની આવશ્યક બાબતોમાં વર્ણવેલ કાર્યવાહીનું સંસ્કરણ નીચે મુજબ છે:

જય કિશન (ત્યારબાદ 'મૃતક' તરીકે ઓળખાય છે) રાજેશ (પીડબ્લ્યુ ૫) નો ભાઈ હતો.તેઓ સુલ્તાનપુરીમાં રહેતા હતા.મૃતક કોખામાં ઇંડા વેચતો હતો અને ઈ-બ્લોક સુલ્તાનપુરીમાં રહેતા મુમતાઝ નામના હીજડા સાથે તેની મુલાકાતની શરતો હતી.રાજેશના પિતાએ મૃતકને મુમતાઝ સાથેના સંબંધોને પુરો કરી દેવાની સલાહ આપી હતી અને તેણે મુમતાઝ પાસે જવાનું બંધ કરી દીધું હતું.આનાથી મુમતાઝ નારાજ થઈ ગઈ હતી.આરોપી-અપીલકર્તા ધરમવીર પણ મુમતાઝની મુલાકાત લઈ રહ્યો હતો, જેણે ધરમવીરને મૃતક સામે ઉશ્કેર્યો હતોતા.૨૨/૦૫/૧૯૯૬ના રોજ સાંજે લગભગ ૭ વાગ્યે ધરમવીર રાજેશના ઘરે આવ્યો હતો અને મૃતકને ધમકીભર્યા સૂરમાં કહ્યું હતું કે તે મુમતાઝને કેમ નથી મળી રહ્યો.તે મૃતકને પોતાની સાથે લઈ જવા માંગતો હતો પરંતુ રાજેશની સલાહ પર તે તેની સાથે નહોતો ગયો.

તા.૨૩.૫.૧૯૯૬ ના રોજ જ્યારે રાજેશ (PW ૫) સવારે ઊભો થયો ત્યારે તેણે જોયું કે તેનો ભાઈ જય કિશન તેના રૂમમાં હાજર નહોતો અને તેનો ઓરડો તાળું મરાયેલ હતો.તેને શંકા થઈ અને તેણે તેના ભાઈની શોધ શરૂ કરી.તે મુમતાઝના ઘરે ગયો.જ્યારે તે ત્યાં તેના ભાઈને મળ્યો ત્યારે સવારે લગભગ ૭ વાગ્યા હતા.બંને આરોપી-અપીલકર્તા ધરમવીર અને સુનીલ પણ ત્યાં હાજર હતા.તેઓ કેટલીક દલીલોમાં રોકાયેલા હતા.તેણે તેના મૃત ભાઈને ઘરે પાછા આવવાનું કહ્યું.મુમતાઝે રાજેશને કહ્યું કે તેના ભાઈને ટૂંક સમયમાં પરત મોકલી દેવામાં આવશે.રાજેશ (પીડબ્લ્યુ ૫) પોતાના ઘરે પાછા આવવા લાગ્યા.જ્યારે તે 'એ' બ્લોકના પાર્કમાં પહોંચ્યો ત્યારે તેણે તેના ભાઈનો અવાજ સાંભળ્યો અને તેના ભાઈને મુમતાઝના ઘરમાંથી ભાગતો જોયો.આરોપી-અપીલકર્તા ધરમવીર અને સુનીલ તેનો પીછો કરી રહ્યા હતા.ધરમવીરના હાથમાં એક ખુદ્દી છરી હતી.જ્યારે મૃતક 'એ' બ્લોક નજીક પહોંચ્યો ત્યારે અપીલકર્તા-સુનીલે તેને પકડી લીધો અને અપીલકર્તા-ધરમવીરે તેને છરી વડે માર માર્યો હતો.રાજેશે 'બચાવો-બચાવો' નો અવાજ ઉઠાવ્યો હતો. આ દરમિયાન પિયરી લાલ (પીડબ્લ્યુ ૩) નો પુત્ર વિનોદ અને અન્ય કેટલાક લોકો ત્યાં પહોંચ્યા હતા.આરોપી-અપીલકર્તાઓ સુનીલ અને ધરમવીર ભાગી ગયા હતા.રાજેશ વિનોદ સાથે તેના ભાઈને હોસ્પિટલ લઈ ગયો જ્યાં તેના ભાઈને મૃત જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.તેમના ફરિયાદ નિવેદનમાં તેમણે ધ્યાન દોર્યું હતું કે મુમતાઝ, ધરમવીર અને સુનીલે તેમના સામાન્ય ઇરાદાને આગળ વધારવા માટે તેમના મૃત ભાઈ પર હુમલો કર્યો

હતો.ફરિયાદના નિવેદનના આધારે પ્રથમ માહિતી અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી.તપાસ પૂર્ણ થયા બાદ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું અને આરોપી વ્યક્તિઓ સામે કેસ ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

ફરિયાદી પક્ષની દલીલને આગળ વધારવા માટે ૧૭ સાક્ષીઓની તપાસ કરવામાં આવી હતી.વિનોદ અને રાજેશ (અનુક્રમે પીડબ્લ્યુ ૩ અને ૫) નામના બે સાક્ષીઓ પ્રત્યક્ષદર્શી હોવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું.જો કે, વિનોદે કોર્ટમાં જુબાની આપતા તપાસ દરમિયાન કથિત રીતે આપવામાં આવેલા નિવેદનોથી અલગ વલણ અપનાવ્યું હતું.પરંતુ રાજેશે પુરાવા રજૂ કરતી વખતે નિવેદનોને પુનરાવર્તિત કર્યા.આરોપી વ્યક્તિઓએ ખોટી અસર હોવાનો દાવો કર્યો હતો.એ નોંધવું જોઈએ કે પરવીન @મોન્ટી નામની અન્ય વ્યક્તિને આરોપી તરીકે રજૂ કરવામાં આવી હતી.રાજેશ (પીડબ્લ્યુ ૫) ના પુરાવા પર આધાર રાખીને ટ્રાયલ કોર્ટે વર્તમાન અપીલકર્તાઓને દોષિત ઠેરવ્યા હતા, જ્યારે એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે પરવીનને દોષિત ઠેરવવા માટે પૂરતા પુરાવા નથી.ઉચ્ચ અદાલતે વિવાદિત ચુકાદા દ્વારા દોષિત આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ફગાવી દીધી હતી.

અપીલના સમર્થનમાં અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે આ એક એવો કેસ છે જ્યાં અંતિમ પરિણામ એક જ સાક્ષી, એટલે કે રાજેશ (પીડબ્લ્યુ ૫) ની સ્વીકાર્યતા પર આધાર રાખે છે, તે જરૂરી છે કે તેનો પુરાવો દોષરહિત હોવો જોઈએ.તે સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય હોવું જોઈએ.તેનાથી વિપરીત ઘણા સુધારા કરવામાં આવ્યા છે.ફરિયાદી પક્ષનું નિવેદન દર્શાવે છે તેમ, જ્યારે રાજેશ (પીડબ્લ્યુ ૫) મુમતાઝના ઘરની બહાર નીકળ્યો ત્યારે કોઈ ઉગ્ર બોલાચાલી થઈ ન હતી.પરિસ્થિતિ એટલી અનિયંત્રિત ન બની શકે કે તેના પરિણામે બે આરોપી વ્યક્તિઓ દ્વારા મૃતકનો પીછો કરવામાં આવે.આ ખૂબ જ અસંભવિત છે.વધુમાં, પીડબ્લ્યુપના પુરાવા આત્મવિશ્વાસને પ્રેરિત કરતા નથી.જો આરોપી અને મૃતક વચ્ચે કોઈ દુશ્મનાવટ ન હોય તો, બે વ્યક્તિઓને બીજાનો જીવ લેવા માટે ઉશ્કેરવાનો કોઈ હેતુ નથી.તપાસ દરમિયાન જ્યારે નિવેદનો નોંધવામાં આવી રહ્યા હતા ત્યારે પણ પૂર્વવર્તી હેતુ જણાવવામાં આવ્યો ન હતો.દુશ્મનાવટના તત્વને રજૂ કરવા માટે સુધારો કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે.કોઈ પણ સંજોગોમાં, જે ઈજા પહોંચાડવામાં આવી હોવાનું કહેવાય છે તે જીવલેણ બનવાનો ઈશદો ન હતો અને તેથી, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ કેસ કરવામાં આવ્યો નથી.સાક્ષી દ્વારા કરવામાં આવેલ સુધારો તુરંત નથી અને હકીકતમાં, જે વ્યક્તિનું નામ પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં ન હતું તે પછીથી રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું. ટ્રાયલ કોર્ટને તેની સામેની સામગ્રી વિશ્વસનીય ન લાગી અને અન્ય આરોપીઓની બાબતમાં પણ આવી જ સ્થિતિ

હતી. તેનાથી વિપરીત, પ્રતિવાદી-રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ ઉચ્ચ અદાલતે પુરાવાઓનું વિગતવાર વિશ્લેષણ કર્યું છે અને આરોપી વ્યક્તિઓને દોષિત ઠેરવ્યા છે અને કોઈ પણ હસ્તક્ષેપની બાંધધરી આપવા માટે કોઈ અપવાદ ન લઈ શકાય.

અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલની મુખ્ય દલીલનો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે કે રાજેશ (પીડબ્લ્યુ પ) વર્તમાન કેસમાં એકમાત્ર નજરે જોનાર સાક્ષી છે અને કોઈ પણ દોષિત ઠરાવવામાં આવવો જોઈએ નહીં જે આવા સાક્ષીની જુબાની પર આધારિત હોવી જોઈએ જેને સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય તરીકે વર્ણવી શકાતી નથી.

વાડીવેલુ થેવર વિ. માં. મદ્રાસ રાજ્ય ૧૯૫૭ એ. આઈ. આર. (એસ. સી.) ૬૧૪) આ અદાલતે આ વિવાદમાં ઝંપલાવ્યું હતું અને સાક્ષીઓની પ્રકૃતિને ત્રણ વર્ગોમાં વહેંચી હતી, એટલે કે, સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય, સંપૂર્ણપણે અવિશ્વસનીય અને અંતે ન તો સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય અને ન તો સંપૂર્ણપણે અવિશ્વસનીય. ફર્સ્ટ ટુ કેટેગરીના કિસ્સામાં આ અદાલતે કહ્યું હતું કે તેઓ થોડી મુશ્કેલી ઉભી કરે છે પરંતુ ત્રીજી શ્રેણીના કિસ્સામાં સાક્ષીની પુષ્ટિ જરૂરી રહેશે. સંબંધિત ભાગ નીચે ટાંકવામાં આવ્યો છે:

".....તેથી, અમારા મતે, તે કાયદાનો એક મજબૂત અને સારી રીતે સ્થાપિત નિયમ છે કે કોર્ટ ગુણવત્તા સાથે સંબંધિત છે અને હકીકતને

સાબિત કરવા અથવા નકારી કાઢવા માટે જરૂરી પુરાવાના જથ્થા સાથે નહીં.સામાન્ય રીતે આ સંદર્ભમાં મૌખિક જુબાનીને ત્રણ વર્ગોમાં વર્ગીકૃત કરી શકાય છે, એટલે કે:

- ૧) સંપૂર્ણ રીતે ભરોસાપાત્ર.
- ૨) સંપૂર્ણપણે અવિશ્વસનીય.
- ૩) ન તો સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય અને ન તો સંપૂર્ણપણે અવિશ્વસનીય.

સાબિતીની પ્રથમ શ્રેણીમાં, અદાલતને તેના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં કોઈ મુશ્કેલી ન હોવી જોઈએ, જો તે નિંદા અથવા રસ, અક્ષમતા અથવા પરાધીનતાની શંકાથી ઉપર હોવાનું જણાય તો તે કોઈ એક સાક્ષીની જુબાની પર દોષિત ઠેરવી શકે છે અથવા નિર્દોષ જાહેર કરી શકે છે.બીજી શ્રેણીમાં, કોર્ટને તેના નિષ્કર્ષ પર પહોંચવામાં સમાન રીતે કોઈ મુશ્કેલી નથી.તે કેસોની ત્રીજી શ્રેણીમાં છે, કે જે અદાલતે સાવચેતી રાખવી પડે છે અને વિશ્વસનીય જુબાની, સીધી અથવા પરિસ્થિતિજન્ય દ્વારા સામગ્રી વિગતોમાં સમર્થન શોધવું પડે છે.સાક્ષીઓની બહુમતી પર ભાર મૂકવાનો બીજો ખતરો છે.એક જ સાક્ષીના મૌખિક પુરાવાની ગુણવત્તાને ધ્યાનમાં લીધા વિના, જો

અદાલતો કોઈ પણ હકીકતના પુરાવા તરીકે સાક્ષીઓની બહુમતી પર ભાર મૂકે છે, તો તેઓ પરોક્ષ રીતે સાક્ષીઓના ઉપ-અવતારને પ્રોત્સાહન આપશે.

વાડીવેલુ થેવરનો કેસ (સુપ્રા) જગદીશ પ્રસાદ અને અન્યો વિરુદ્ધના કેસમાં મંજૂરી સાથે મોકલવામાં આવ્યો હતો. એમ. પી. રાજ્ય ૧૯૯૪ AIR (SC) ૧૨૫૧). આ અદાલતે એવું માન્યું હતું કે સામાન્ય નિયમ તરીકે અદાલત એક જ સાક્ષીની જુબાની પર કાર્યવાહી કરી શકે છે અને કરી શકે છે જો તે સંપૂર્ણપણે વિશ્વસનીય હોય. એક જ સાક્ષીની એકમાત્ર જુબાની પર વ્યક્તિને દોષિત ઠેરવવામાં કોઈ કાનૂની અવરોધ નથી. તે ભારતીય પુરાવા અધિનિયમ, ૧૯૭૨ (ટૂંકમાં 'પુરાવા અધિનિયમ') ની કલમ ૧૩૪ નો તર્ક છે. પરંતુ, જો જુબાની અંગે શંકા હોય તો અદાલતો સમર્થન માટે આગ્રહ રાખશે. સાક્ષીઓની જુબાની પર કાર્યવાહી કરવાની જવાબદારી કોર્ટની છે. તે સંખ્યા, જથ્થો નથી, પરંતુ ગુણવત્તા છે જે સામગ્રી છે. સમયને માન આપતો સિદ્ધાંત એ છે કે પુરાવાને તોલવું જોઈએ અને ગણાશે નહીં. આ સિદ્ધાંત પર પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૧૩૪ ની ઇમારત ઊભી છે. પરીક્ષણ એ છે કે શું પુરાવા સત્યની વીંટી ધરાવે છે, તે સચોટ, વિશ્વસનીય અને ભરોસાપાત્ર છે, અથવા અન્યથા.

ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ દ્વારા પીડબ્લ્યુપના પુરાવાઓનું ખૂબ કાળજી અને સાવધાની સાથે વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું છે.કહેવાતા સુધારાઓ, કોઈ પણ રીતે, કેસના નવા પાસાને રજૂ કરતા નથી.દરેક અવગણના એ વિરોધાભાસ નથી.નાની વિગતો કે જે પ્રથમ માહિતી અહેવાલમાં સૂચવવામાં આવી નથી જે પછીથી અદાલતમાં વિસ્તૃત કરવામાં આવી છે તે ટીકાને યોગ્ય ઠેરવતી નથી કે મૂળ રીતે રજૂ કરાયેલ કેસને બીજા દ્વારા બદલવા માટે છોડી દેવામાં આવ્યો છે.પીડબ્લ્યુના ૫ પુરાવા સ્પષ્ટ, સચોટ અને ભરોસાપાત્ર હોવાનું જણાય છે.આ સાક્ષીની જુબાનીની અવગણના કરવા માટે નોંધપાત્ર કંઈપણ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું નથી.તેમ છતાં પીડબ્લ્યુ ૩ એ તેનું સંસ્કરણ બદલ્યું, તેમ છતાં તેના પુરાવા સંપૂર્ણપણે ભૂંસી નાખવામાં આવતા નથી.તેનો એક ભાગ જે વિશ્વસનીય છે તેની અદાલત દ્વારા નોંધ લઈ શકાય છે અને હકીકતમાં તેની નોંધ લેવામાં આવી છે.આ સાક્ષીએ અલગ નિવેદન આપ્યું હોવા છતાં તેનો પુરાવો કેટલીક પુષ્ટિ પૂરી પાડે છે, જોકે ઉપર નોંધ્યા મુજબ, માત્ર પીડબ્લ્યુ ૫ નો પુરાવો આરોપી વ્યક્તિઓના અપરાધને સુધારવા માટે પૂરતો હતો.માત્ર એ હકીકતને કારણે કે કેટલીક નાની ભૂલો હતી, જે સ્વાભાવિક છે, એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે અદાલતમાં તપાસ ઘટનાના વર્ષો પછી થઈ હતી, પુરાવા શંકાસ્પદ બનતા નથી.જરૂરી રીતે કોઈ પણ ગાણિતિક રીતે ચોક્કસ અને ચોક્કસ પ્રજનન ન હોઈ શકે.જે જોવાની જરૂર છે તે એ છે કે કોર્ટમાં રજૂ કરાયેલ સંસ્કરણ તપાસ દરમિયાન જે કહેવામાં આવ્યું હતું તેના જેવું જ હતું કે કેમ.જ્યારે

અતિશયોક્તિઓ મૂળભૂત રીતે કેસની પ્રકૃતિને બદલે છે, ત્યારે જ કોર્ટે એ વિચારવું પડે છે કે સાક્ષી સત્ય બોલી રહ્યો હતો કે નહીં. ટ્રાયલ કોર્ટ તેમજ હાઈકોર્ટ દ્વારા ધારવામાં આવ્યું છે તેમ, પીડબ્લ્યુ પ નો પુરાવો સાચો પુરાવો હતો. તેમણે મૃતક પર થયેલા હુમલાનું સચિત્ર વર્ણન કર્યું છે. આરોપી-ધરમવીરે છેતરપિંડી કરનાર વ્યક્તિ પર ઘણા પ્રહારો કર્યા હતા જ્યારે પકડાયેલા આરોપી-સુનીલે તેને હુમલાખોરોને મદદ કરવા માટે કહ્યું હતું. કાયદાની કલમ ૩૪ સ્પષ્ટપણે આકર્ષાય છે. આ એવો કેસ નથી કે જ્યાં પીડબ્લ્યુપના પુરાવાની અવગણના કરવા માટે નોંધપાત્ર કંઈપણ રેકૉર્ડ પર લાવવામાં આવ્યું હોય.

તે સ્થિતિ હોવાથી દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે અને લાદવામાં આવેલી સજા કોઈ ફેરફાર અથવા દખલગીરીની બાંહેધરી આપતી નથી.

અરજીઓ યોગ્યતા વિનાની હોય છે અને રદ કરવામાં આવે છે.

અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*